Lietas arhīva Nr. C-0248-21/9
ECLI:LV:VRT:2021:0520.C71369919.7.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Vidzemes rajona tiesa, tiesnese L. Karlsone,
izskatīja rakstveida procesā civillietu – /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par pēdējās gribas rīkojuma atzīšanu par spēkā neesošu.

Aprakstošā daļa

Vidzemes rajona tiesā 2019.gada 1. novembrī vērsās /pers. A/ (turpmāk – prasītāja) pret /pers. B/ (turpmāk – atbildētājs) par publiskā testamenta atzīšanu par spēka neesošu.

Prasības pieteikums pamatots ar tālāk norādītiem apstākļiem.

2019. gada 4. jūnijā miris prasītājas tēvs – /pers. C/.

2019. gada 15. augustā laikrakstā „Latvijas Vēstnesis" izsludināts uzaicinājums pieteikt savas tiesības uz atstāto mantojumu.

Atbilstoši Mantojumu reģistra ziņām mantojuma atklāšanos izsludināja zvērināta notāre Linda Eglīte, prakses vieta /adrese/.

2019. gada 18. septembrī zvērināta notāra prakses vietā tika nolasīts mantojuma atstājēja /pers. C/ pēdējās gribas rīkojums (turpmāk - testaments), kas sastādīts 2015. gada 27. maijā Smiltenes novada bāriņtiesā.

Testamentā - nekustamais īpašums, kas sastāv no 3 (trīs) zemes gabaliem ar kopējo platību 72,5 ha, vienas dzīvojamās mājas ar jumta izbūvi, sešām saimniecības ēkām un vienas dzīvojamās ēkas (bijusī - /adrese/), kas atrodas Smiltenes novada, Grundzāles pagastā, ar nosaukumu /Nosaukums B/, kadastra numurs /numurs A/, ko mirušais novēlējis savam dēlam - atbildētājam. Nekustamais īpašums, kas sastāv no viena zemes gabala ar kopējo platību 2,1 ha, kas atrodas - Smiltenes novada, Palsmanes pagastā, ar nosaukumu /Nosaukums B/, kadastra numurs /numurs B/, novēlējis savai meitai – prasītājai.

Prasītāja prasībā norādījusi, ka izvērtējot testamenta taisīšanas laiku, viņai ir radušās pamatotas šaubas par /pers. C/ spēju, testamenta taisīšanas brīdī, saprast un vadīt savu gribu, līdz ar to ir šaubas, ka minētais testaments pauž patiesu mantojuma atstājēja gribu.

Mantojuma atstājējs /pers. C/ 2011. gadā pārcieta insultu (slimnīcā bija no 2011. gada 21. jūnija līdz 2011. gada 30. jūnijam), pēc kura /pers. C/ nespēja ne lasīt, ne rakstīt, adekvāti paust savu patieso gribu.

Dzīves pēdējos gados /pers. C/, pēc pārciestā insulta, bija pazeminājušās intelktuālās spējas un garīgā aktivitāte, viņam bieži bija vērojami atmiņas traucējumi, telpiskās un laika izjūtas, kā arī spriešanas spējas izmaiņas. Viņš nespēja adekvāti izteikt savu gribu un vērtēt notiekošo situāciju, nespēja pats sevi aprūpēt.

Pēc prasītājas ieskatiem /pers. C/ nebija izpratnes par parakstāmā testamenta būtību un par tajā norādīto informāciju. /pers. C/ neapzinājās, ka ir piedabūts parakstīt prasītājai nelabvēlīgu dokumentu.

Lūgts tiesu atzīt 2015. gada 27. maija /pers. C/ publisko testamentu par spēkā neesošu. Paziņot zvērinātai notārei Lindai Eglītei, prakses vieta - /adrese/, valkas novadā, par tiesvedības uzsākšanu un uzlikt par pienākumu apturēt mantojuma lietas lietvedību.

Prasība pamatota ar Civilprocesa likuma 15., 93. pantu, Civillikuma 404. panta 1. punktu, 421., 637. pantu.

2019. gada 21. oktobrī saņemts prasītājas lūgums par pēcnāves tiesu psihiatriskās ekspertīzes nozīmēšanu.

Atbildētājs savos rakstveida paskaidrojumos norāda, ka prasību neatzīst, un, ka prasībā norādītie apstākļi neatbilst patiesībai.

Norāda, ka lietā nav strīda, ka 2011. gada jūnijā miris pušu tēvs. Testators - /pers. C/ pārcieta insultu. Salīdzinoši neilgā laika posmā pēc izrakstīšanās no slimnīcas tēva veselības stāvoklis uzlabojās, viņš spēja pats sevi aprūpēt un strādāja savā piemājas saimniecībā. Gan testamenta taisīšanas laikā, gan pirms tā un laikā līdz tēva nāvei, nekādi garīgās veselības traucējumi tēvam nebija vērojami. Testamentu tēvs taisīja pēc savas iniciatīvas un patstāvīgi noteica tā saturu.

2020. gada 4. marta tiesas sēdē prasītājas pilnvarota pārstāve – zvērināta advokāte Santa Liberte (turpmāk – prasītājas pārstāve) prasību uzturēja spēkā. Lūdza nozīmēt pēcnāves tiesu psihiatrisko ekspertīzi un nopratināt uzaicinātos liecinieku.

Atbildētāja pilnvarotā pārstāve – zvērināta advokāte Evita Kaužēna (turpmāk – atbildētāja pārstāve) tiesas sēdē prasību neatzina. Piekrita ekspertīzes nozīmēšanai un lieciniekuo nopratināšanai.

Tiesas sēdē tika uzklausītas liecinieces – no prasītājas puses /pers. E/ un /pers. F/, no atbildētāja puses – /pers. G/.

Ar 2020. gada 26. maija tiesas lēmumu nozīmēta /pers. C/ pēcnāves kompleksā tiesu psihiatriskā un tiesu psiholoģiskā ekspertīze, pieaicinot neiroloģijas speciālistu. Lietā apturēta tiesvedība līdz ekspertu atzinuma saņemšanai.

2020. gada 21. decembrī tiesā saņemts VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" Pēcnāves kompleksās tiesu psihiatriskās - tiesu psiholoģiskās ekspertīzes ar neirologa piedalīšanos atzinums Nr. /numurs/.

Ar 2021. gada 17. marta tiesas lēmumu atjaunota tiesvedība lietā un pamatojoties uz likuma „Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību" uzlikto pienākumu organizēt tiesas darbu tā, lai pēc iespējas nodrošinātu tiesas spriešanas funkciju izpildi un ņemot vērā valstī noteikto ārkārtas stāvokli, tiesa lietas izskatīšanu nozīmēja rakstveida procesā uz 2021. gada 20. aprīli. Pusēm noteikts termiņš papildus paskaidrojumu un citu procesuālo lūgumu iesniegšanai.

Prasītājas pārstāve paskaidrojumos tiesai norādījusi, ka saskaņā ar pēcnāves kompleksās tiesu psihiatriskās - tiesu psiholoģiskās ekspertīzes ar neirologa piedalīšanos atzinumu Nr. /numurs/:

1. /pers. C/ testamenta parakstīšanas laikā, tas ir, 2015. gada 27. maijā, ar psihisku slimību (gara slimību) neslimoja, viņam bija neiroloģiska slimība - cerebrālo asinsvadu izteikta ateroskleroze un sekas pēc cerebrāla infarkta ar vieglu labās puses hemiparēzi, un afātiskiem traucējumiem. Pastāv varbūtība, ka /pers. C/ bija citi psihiski traucējumi - kognitīvi traucējumi un pastāv varbūtība, ka /pers. C/ bija aterosklerotiskas personības pārmaiņas, kas izpaudās ar nervozitāti, pasivitātes pieaugumu un ātrāku nogurdināmību. Šo pazīmju kopums var veicināt nekritisku citu personu viedokļa pārņemšanu.

2. Pastāv varbūtība, ka 1. atbildē norādīto slimību vai traucējumu dēļ /pers. C/ 2015. gada 27. maijā nespēja saprast savu rīcību, nespēja to vadīt

un nespēja saprast savas rīcības juridiskās sekas.

3. Pastāv varbūtība, ka /pers. C/ ņemot vērā viņa veselības stāvokli, nevarēja pareizi uztvert lietai nozīmīgus apstākļus un pareizi tos vērtēt 2015. gada 27. maijā.

4. Nav datu, kas norādītu, ka /pers. C/ neiroloģiskās slimības dēļ 2015. gada 27. maijā būtu bijis t.s. gaišais starplaiks. Tā kā psihiskie traucējumi un personības traucējumi /pers. C/ nav konstatēti pārliecinoši, tad nav iespējams izvērtēt t.s. gaišo starplaiku esamību.

Ekspertu rīcībā tika nodoti civillietas materiāli, medicīniskie dokumenti, eksperti citu starpā vērtēja arī liecinieku liecības.

/pers. G/, bāriņtiesas darbiniece, liecinājusi, ka /pers. C/ ieradies bez iepriekšējas pieteikšanās, durvis atvēra dēls, bet kabinetā /pers. C/ bija viens pats. Testamenta teksts nebija iepriekš sagatavots, pateica ko vēlas. /pers. C/ līdzi bija pase un zemesgrāmatu apliecības. Uzskatīja, ka vienam īpašumam nevar būt divi īpašnieki. Ar /pers.C/ bija viegli saprasties. Nekādas runas īpatnības neievēroja.

Norādīts, ka minētās liecības ir pretrunā ar atbildētāja paskaidrojumiem 2020. gada 4. marta tiesas sēdē, paskaidrojot, ka /pers. C/ tika aizvests un bāriņtiesu, bet iekšā /pers. C/ gāja viens pats.

Prasītājai ir pamats uzskatīt, ka bāriņtiesas darbinieces liecības sniegtas nolūkā aizsargāt savas intereses, tas ir, novērst šaubas par amatpersonas kompetenci un iespējamo tiesību normu pārkāpumu, jo amatpersonas pienākums bija pārliecināties par /pers. C/ rīcībspēju, un spēju saprast savu rīcību.

Uzskata, ka pēc pārciestā smadzeņu infarkta 2011. gada jūnijā, /pers. C/ spējas komunicēt un izteikt savu gribu bija apgrūtinātas, un prasītāja pievienojas ekspertu atzinumā secinātam, ka vadoties no zinātnē pierādītiem faktiem un uz pieredzi balstītām atziņām: smadzeņu atrofija ir smadzeņu šūnu (neironu) progresējoša bojā eja. Kopumā kortikālās atrofijas simptomātika var izpausties ar visu psihisko funkciju (atmiņa, domāšana, uztvere, uzmanība, orientēšanās spējas) pazeminājumu dažādās pakāpēs. Personībā pārmaiņas var izpausties ar iniciatīvas pavājināšanos, samazinātām spējām koncentrēt uzmanību, grūtībām saprast apkārt notiekošo to savstarpējās sakarībās; rezultātā šādas personas var kļūt viegli ietekmējamas un ar tām viegli manipulēt. Aktīva iniciatīvas izpausme personām ar smagu smadzeņu aterosklerozi nav tipiska.

Norāda, ka prasītāja uzskata, ka ar /pers. C/ tika manipulēts atbildētāja interesēs, jo viņš dzīvoja vienā saimniecībā ar sievu un dēlu - atbildētāju.

Lieciniece /pers.E/ 2020. gada 4. marta tiesas sēdē liecināja, ka ir /pers. C/ māsa. Laikā, kad atbildētājs un /pers. C/ sieva nedzirdēja, teica, ka vēl ilgi pēc viņa nāves plēsīsies naudas dēļ. /pers. C/ pēc insulta bijis nevarīgs, visam atmeta ar roku, vairāk klusēja, viņam bija lēna domāšana. Lieciniece - /pers.F/ 2020. gada 4. marta tiesas sēdē liecināja, ka ir prasītājas meita un /pers. C/ mazmeita. Mācījās /Nosaukums/ un faktiski visu mācību laiku dzīvoja pie vectēva. /pers. C/ izmainījies jau pēc tam, kad bija salauzis kāju. Pēc pārciestā insulta, viņa runa bija apgrūtināta, sevišķi, ja uztraucās. Nevarēja izteikties, stostījās. Prasītāja uzskata, ka minētās liecības nav pretrunā ar ekspertu konstatēto, lai gan eksperti nevar kategoriskā formā atbildēt uz ekspertīzei uzdotajiem jautājumiem. Prasītāja norādījusi, ka liecinieces /pers. G/ liecības un atbildētāja paskaidrojumi vērtējami kritiski, nolūkā aizsargāt atbildētāja intereses un aizsargāt amatpersonu, kas tīši pārkāpusi tiesību normas publiskā testamenta gatavošana laikā. Ievērojot minēto, prasītāja uzskata, ka liecinieču - /pers. E/ un /pers. F/ liecības kopsakarā ar eksperta atzinumu Nr. /numurs/ norāda uz faktiem, ka /pers. C/ nebija spējīgs taisīt testamentu, tas ir, paust savu gribu.

Lūgts tiesu apmierināt prasību pilnībā un atzīt 2015. gada 27. maija /pers. C/ publisko testamentu par spēkā neesošu, piedzīt no atbildētāja par labu prasītājai visus tiesāšanās izdevumus.

Atbildētāja pārstāve paskaidrojumos tiesai, celto prasību neatzīst, uzskata to par nepamatotu un noraidāmu. Norādīts, ka no 2015. gada 27. maija Smiltenes bāriņtiesā notariālā akta kārtībā taisītā /pers. C/ testamenta ar reģistra Nr. /numurs/ redzams, ka testaments taisīts abu pušu – gan prasītājas, gan atbildētāja labā, tas ir, par saviem mantiniekiem (faktiski – legatāriem) /pers. C/ iecēlis abus savus bērnus, novēlot prasītājai – nekustamo īpašumu /Nosaukums B/, Smiltenes novadā, Palsmanes pagastā, kadastra Nr. /numurs B/, kas ierakstīts Palsmanes pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs C/un sastāv no vienas zemes vienības 2,1 ha platībā; atbildētājam – nekustamo īpašumu /Nosaukums B/, Smiltenes novadā, Grundzāles pagastā, kadastra Nr./numurs A/, kas ierakstīts Grundzāles pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs D/un sastāv no trijām zemes vienībām ar kopējo platību 72,5 ha un mājīpašuma.

Kā 2020. gada 24. marta tiesas sēdē liecināja Smiltenes novada bāriņtiesas darbiniece - /pers. G/, kura sagatavojusi un apliecinājusi /pers. C/ pēdējo gribu, mantojuma atstājējs testamenta taisīšanas laikā uzsvēris, ka nevēlas pieļaut īpašumu dalīšanu.

Pretēji prasītājas pārstāves 2021. gada 31. marta paskaidrojumā apgalvotajam, 04.03.2020. tiesas sēdē, no abu pušu sniegtajiem paskaidrojumiem tika noskaidrots, ka nedz prasītāja, nedz atbildētājs ar mantojuma atstājēju kopā vienā mājsaimniecībā nedzīvoja, bet tieši atbildētājs bija tas, kurš strādāja tēva saimniecībā. Iespējams, šis apstāklis bija noteicošais mantojumā atstājamo īpašumu sadalē starp abiem mantojuma atstājēja bērniem un šī iemesla dēļ testamentā noteiktais nekustamo īpašumu sadalījums tikai apliecina /pers. C/ spēju spriest loģiski un pamatoti. Būtu bijis savādi, ja lielāko, Grundzāles pagastā esošo īpašumu tēvs būtu izvēlējies atstāt prasītājai, kura ikdienā strādā apdrošināšanas jomā AAS /Nosaukums C/ un tēva saimniecībā nav strādājusi.

Tādējādi jau pats testamenta saturs liecina par to, ka mantojuma atstājējs savu pēdējo gribu paudis pārdomāti, viņam piederošos īpašumus novēlot saviem tuvākajiem lejupējiem – meitai un dēlam, atbilstoši mantojuma atstājēja uzskatam, ka īpašumi nav dalāmi, un ņemot vērā katra bērna līdzdalību tēva saimniecības darbos. Par mantiniekiem nav ieceltas pie ģimenes nepiederošas personas, slimnieku kopēji vai attāli paziņas, kā mēdz notikt gadījumos, ja mantojuma atstājēji tikuši ietekmēti.

Atbildētāja ieskatā, prasības celšanas faktiskais pamats ir nevis tas, ka mantojuma atstājējs nebūtu spējis paust savu gribu, bet gan tas, ka prasītāja nav mierā ar šīs gribas saturu. To apliecina gan pašas prasītājas izteikums 04.03.2020. tiesas sēdē, ka viņa gribot, lai īpašums būtu sadalīts godīgi, pa 1/3 abiem bērniem un viņu mātei, /pers. C/ pārdzīvojušajai laulātajai, gan tajā pašā tiesas sēdē liecinieces /pers. E/ paustais, ka viņa neticot, ka Jānis (mantojuma atstājējs) būtu gribējis /vārds/ (prasītāju) „tā abižot" un ka īpašums esot „jāsadala taisnīgi".

Mantojuma atstājējam - /pers. C/ bija ar likumu pamatota absolūta rīcības brīvība novēlēt viņam piederošo mantu tā, kā viņš to uzskatīja par vajadzīgu, ciktāl to neierobežo neatņemamās daļas tiesīgo interešu ievērošana, un prasītājai šī tēva griba būtu jārespektē, pat ja viņai tā nepatīk.

Par to, ka mantojuma atstājējs - /pers. C/ ne tikai spēja apzināti paust savu pēdējo gribu, sastādot testamentu, bet arī pazīstot savus bērnus, apzinājās šīs gribas sekas, daiļrunīgi liecina 04.03.2020. tiesas sēdē liecinieces – /pers. E/ teiktais, ka "brālis teica – te vēl ilgi pēc manas nāves mantas dēļ plēsīsies". Atbildētāja ieskatā, šis liecinieces izteikums mantojuma atstājēju - /pers. C/ rāda kā pragmatisku un racionālu cilvēku, kurš nav baidījies izmantot savu rīcības brīvību pēdējās gribas rīkojuma taisīšanā, kaut arī paredzējis, ka tā varētu izraisīt nesaskaņas.

Nopratināta kā lieciniece, Smiltenes novada bāriņtiesas locekle /pers. G/, kura sagatavojusi un apliecinājusi /pers. C/ testamenta aktu, 04.03.2020. tiesas sēdē liecināja, ka:

1) /pers. C/ pie liecinieces kabinetā bāriņtiesas telpās ienācis viens pats (atbildētājs pirms tam pavēris durvis, acīmredzot lai pārliecinātos, vai tēvs var nākt iekšā);

2) /pers. C/ ieradies ar noteiktu mērķi – taisīt testamentu, un tikai attiecībā uz abiem /pers. C/ piederošajiem nekustamajiem īpašumiem; par kustamo mantu runa nav bijusi;

3) /pers. C/ mērķis, taisot pēdējās gribas rīkojumu, bijis saglabāt abus viņam piederošos īpašumus nedalītus;

4) pēdējās gribas rīkojuma saturu /pers. C/ bāriņtiesas loceklei izklāstījis pats, un bāriņtiesas loceklei nav bijis grūtību to saprast;

5) testamenta akts sagatavots uzreiz, /pers. C/ neizejot no kabineta; datus par mantiniekiem bāriņtiesas locekle ieguvusi, ieskatoties Iedzīvotāju reģistrā.

Atbildētāja ieskatā, tiesai nav nekāda pamata apšaubīt tiesas sēdē uzklausītās bāriņtiesas amatpersonas liecības patiesumu. Bāriņtiesas locekle – /pers. G/ nav nedz pušu radiniece, nedz draudzene, nedz paziņa, un viņai nebija, un nevar būt bijusi jebkāda loģiski pamatojama interese ietekmēt /pers. C/ testamenta saturu, ne arī sniegt tiesai nepatiesu vai sagrozītu liecību.

Atbildētājs nepiekrīt prasītājas pārstāves 31.03.2021. paskaidrojumos norādītajam, ka sniedzot liecību izskatāmajā lietā, /pers. G/ esot aizsargājusi savas intereses; prasītāja nav nedz norādījusi uz apstākļiem, kas liktu šaubīties par bāriņtiesas locekles neitralitāti pēdējās gribas akta sagatavošanā vai liecības sniegšanā tiesā, nedz iesniegusi pierādījumus par šādu apstākļu esamību.

Pēc prasītājas lūguma lietā tika veikta mantojuma atstājēja - /pers. C/ pēcnāves kompleksā tiesu psihiatriskā – tiesu psiholoģiskā ekspertīze ar neirologa piedalīšanos.

Saskaņā ar ekspertu atzinumu, testamenta taisīšanas laikā, tas ir, 2015. gada 27. maijā /pers. C/ ar psihisku slimību (gara slimību) neslimoja. Varbūtības izteiksmē izteiktie ekspertu pieļāvumi par /pers. C/ iespējamu nespēju apzināties savu rīcību un to vadīt nav pietiekami Civillikuma 421. un 1409. pantā norādīto kritēriju konstatēšanai.

Saskaņā ar ekspertu atzinumā atreferētajiem ģimenes ārsta ierakstiem /pers. C/ ambulatorā pacienta medicīniskajā kartē „nevienā ierakstā nav atzīmēts psihiskais stāvoklis". Atbildētāja ieskatā, šis fakts kontekstā ar apstākli, ka /pers. C/ bija spējīgs izklāstīt ģimenes ārstam sūdzības par savu veselības stāvokli apliecina, ka mantojuma atstājēja uzvedība un izturēšanās vizīšu laikā, t.sk., 2015. gada 28. maijā – nākošajā dienā pēc testamenta taisīšanas, neraisīja ģimenes ārstam aizdomas par pacienta gara darbības traucējumiem, pretējā gadījumā tas būtu atzīmēts /pers. C/ medicīniskajā kartē.

Kā izriet no ekspertu atzinuma secinājumu daļas, smadzeņu atrofijas izpaužas ar „iniciatīvas pavājināšanos, samazinātām spējām koncentrēt uzmanību, grūtībām saprast apkārt notiekošo to savstarpējās sakarībās", kā rezultātā personas „var kļūt viegli ietekmējamas" un „aktīva iniciatīvas izpausme personām ar smagu smadzeņu aterosklerozi nav tipiska". Atbildētājam nav pamata apšaubīt Vidzemes slimnīcas mediķu izdarītos ierakstus /pers. C/ stacionārā pacienta medicīniskajā kartē, t.sk., diagnozi par smadzeņu kortikālo atrofiju, bet no ekspertu atzinuma secinājumu daļas izriet, ka šādas saslimšanas ietekme uz personas spēju saprast savu rīcību, to vadīt un apzināties šīs rīcības sekas ir tieši atkarīga no slimības smaguma pakāpes. Nedz /pers. C/ medicīniskajā dokumentācijā, nedz liecinieku liecībās eksperti nav konstatējuši pietiekamu pazīmju kopumu, kāds dotu pamatu uzskatīt, ka testamenta taisīšanas laikā 27.05.2015. /pers. C/ slimošana ar smadzeņu kortikālo atrofiju būtu sasniegusi smagas saslimšanas pakāpi.

To, ka ar mantojuma atstājēja gribu nebija iespējams manipulēt, norāda arī liecinieces /pers. E/ teiktais, ka viņa mēģinājusi pierunāt Jāni nosūtīt māsai Zīlītei naudu zāļu iegādei, bet nesekmīgi.

Ņemot vērā, ka lietas iznākums ir tieši atkarīgs no tā, vai testamenta taisīšanas laikā 27.05.2015. mantojuma atstājējs spēja saprast savu rīcību, to vadīt un apzināties šīs rīcības sekas, t.i., bija vai nebija rīcībspējīgs. Lietas izskatīšanā piemērojama Satversmes tiesas 2010. gada 27. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-38-01 tēze, ka „personas rīcībspēja nav ierobežojama vairāk, kā tas nepieciešams pašas personas tiesību aizsardzībai. Ierobežojums ir jānosaka tādā veidā un apjomā, kādā tas būtu vislabvēlīgākais un visvairāk vajadzīgs pašai personai". Sastādot pēdējās gribas rīkojuma aktu, /pers. C/ nedz kaitēja savām, nedz savu lejupējo interesēm, turklāt ievēroja arī prasītājas kā neatņemamās daļas tiesīgās intereses. Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka testamenta taisīšanas laikā būtu pastāvējis kāds pamats /pers. C/ rīcībspējas ierobežošanai. To netieši apliecina arī pašas prasītājas rīcība, /pers. C/ dzīves laikā nevērošoties tiesā ar pieteikumu par viņa rīcībspējas ierobežošanu.

Lūgts prasītājas prasību par pēdējās gribas rīkojuma atzīšanu par spēkā neesošu noraidīt pilnībā, piedzīt no prasītājas par labu atbildētājam visus atbildētāja taisītos tiesāšanās izdevumus.

Motīvu daļa

Tiesa, uzklausot tiesas sēdē pušu pārstāvju paskaidrojumus, liecinieku liecības, izvērtējot pušu pārstāvju sniegtos rakstveida paskaidrojumus, prasības pieteikumā minētos apstākļus, kā arī pārbaudot lietā esošos rakstveida pierādījumus, atzīst, ka prasība nav pamatota un ir noraidāma.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 97. pantu, tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota ar tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem.

Tiesa konstatē, ka lietā nepastāv strīds par faktu, ka 2019. gada 4. jūnijā ir miris /pers. C/. Tāpat lietā nepastāv strīds par faktu, ka prasītāja ir /pers. C/ meita, savukārt atbildētājs ir /pers. C/ dēls.

Tiesa konstatē, ka 2015. gada 7. maijā /pers. C/ ir taisījis publisku testamentu Smiltenes novada bāriņtiesā, Grundzāles pagastā (lietas 9. lapa).

Prasītāja ir apstrīdējusi publiska testamenta īstumu, jo tajā netika atspoguļota testatora patiesā griba viņa veselības stāvokļa dēļ.

Civillikuma 432. pants nosaka ka testamenti pēc savas formas ir vai nu publiski, vai privāti.

Nepastāv strīds par faktu, ka minētais testaments ir atzīstams par publisku testamentu, tas ir sastādīts pie Smiltenes novada bāriņtiesas pilnvarotās darbinieces, sastādīts latviešu valodā. No minētā tiesa secina, ka ir ievērots Civillikums 433. pants, kurā ir noteikts, ka publiskus testamentus taisa pie notāra vai bāriņtiesā.

Prasītāja nav apstrīdējusi faktu, ka publisks testaments nebūtu taisīts testatora klātbūtnē kā to pieprasa Civillikuma 434. pants. To, ka testaments taisīts testatora klātbūtnē apliecina testatora personīgais paraksts, testamenta teksts, kā arī tiesas sēdē uzklausīta kā lieciniece Smiltenes novada bāriņtiesas locekle /pers. G/ (iepriekš /uzvārds/).

Kā lieciniece Smiltenes novada bāriņtiesas locekle /pers. G/ apliecināja, ka testators /pers. C/ bija ieradies uz bāriņtiesu kopā ar dēlu, kurš viņu ielaidis pa durvīm, bet bāriņtiesas telpās neuzturējās. Apliecināja, ka /pers. C/ līdzi bija divas zemesgrāmatas, vēlējies lai bāriņtiesa locekle sastāda testamentu tikai par nekustamajiem īpašumiem. Norādīja, ka /pers. C/ iedevis abas zemesgrāmatas un norādījis, kuru nekustamo īpašumu vēlas atstāt meitai, kuru dēlam. Tas tika fiksēts testamentā un pēc tam nolasīts. Testatoram tika izskaidrotas likuma normas un testamenta sekas. Apliecināja, ka testators ir bijis spējīgs paust savu gribu, nekādi runas traucējumi netika konstatēti. Testatora griba bija, lai pēc savas nāves nekustamie īpašumi būtu atdalīti. Tiesai nav pamats uzskatīt, ka liecinieces liecības nav patiesas, jo nesaskata kādā veidā lieciniece būtu ieinteresēta lietas iznākumā.

Minētais apstiprinās arī ar tiesas sēdē liecinieces - /pers. E/ sniegto liecību, kurā viņa norādīja, ka ciemojoties pie sava brāļa /pers. C/, viņš esot viņai teicis: „pēc manas nāves ilgi plēsīsies pēc mantas".

No minētajām liecībām tiesa secina, ka /pers. C/ apzinājās, ka saviem bērniem testamentā ir novēlējis nekustamos īpašumu nevienlīdzīgās daļā, kas iespējams nākotnē izraisītu starp radiniekiem mantiskus strīdus. Tas apstiprinās arī ar liecinieces – /pers. E/ tiesas sēdē pausto, ka sākotnēji ar ģimenes lēmumu, lai īpašumam /Nosaukums B/ būtu viens īpašnieks, visi brāļi un māsas nodeva to brālim - /pers. C/. Norādīja, ka nepiekrīt, ka /pers. C/ ir apdalījis savu meitu, tāpēc nolēmuši sniegt prasību tiesā, lai tiesa nosaka vai ir taisnīga šāda sadale.

Lietā netiek apstrīdēts fakts, ka testators uz testamenta taisīšanas brīdi 2015. gadā, 2011. gadā bija izslimojis infarktu, pēc kura viņam bija labās puses kustības traucējumi un sakarā ar to bija neskaidra runa. Minēto tiesas sēdē norādīja arī liecinieces – /pers.E/ un /pers.F/. Liecinieces norādīja, ka /pers. C/ pēc saslimšanas kļuva lēnīgs, bez iniciatīvas, vairāk klusējis, ja runājis, tad dažreiz viņa runa bijusi neskaidra. Norādīja, ka visu kārtību mājās noteica /pers. C/ sieva, un ja /pers. C/ kaut ko gribējis pateikt, tad viņa neļāvusi tam runāt, bet likusi iet gulēt.

Tiesas sēdē atbildētājs norādīja, ka tēvs līdz pat savai nāvei piedalījies saimniekošanā, jo bez viņa klātbūtnes nevarēja bankā izņemt lielākas naudas summas – skaidrā naudā, tāpat nevarēja bez viņa klātbūtnes kārtot darījumus ar Lauksaimniecības Atbalsta dienestu. Norādīja, ka tēvs varēja paust savu gribu, runājis lēnāk, bet visu varējis pateikt un viņu varēja saprast. Norādīja, ka tēvs lūdzis viņu aizvest uz bāriņtiesu, pateicis, ka vēlas sastādīt testamentu. Aizvedis tēvu uz bāriņtiesu, iekšā nav gājis. Kad tēvs iznācis no bāriņtiesas, tad iedevis viņam testamenta kopiju, tāpēc zinājis par taisīto testamentu.

No liecinieču - /pers. G/ un /pers. E/ liecībām nepārprotami izriet, ka testators - /pers. C/ līdz pat savam nāves brīdim ir bijis spējīgs paust savu gribu, ir bijis pie saprašanas. Minētais pierādās arī ar lietā esošajiem medicīnas dokumentiem un VSIA „Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra" Pēcnāves kompleksās tiesu psihiatriskās – tiesu psiholoģiskās ekspertīzes ar neirologa piedalīšanos atzinumā Nr. /numurs/, kura secinājumos norādīts, ka 2011. gada jūnijā /pers. C/ pārcieta smadzeņu infarktu, diagnoze noteikta klīniski un izpaudās ar vieglu labās puses parēzi un sensoru, un motoru afaziju (nevar saprast teikto, nevar skaidri runāt). Ārstējoties slimnīcā, bija novērota pozitīva dinamika - uzlabojās runas motorika, bet pilna izveseļošanās nebija panākta un nebija iespējama cerebrālās aterosklerozes dēļ. Izrakstoties no slimnīcas, bija rekomendēts turpināt konsultēties pie klīniskā logopēda, kas nozīmē, ka sensomotorā afazija nebija likvidējusies. Kā arī norādīts, ka turpinot ambulatorās konsultācijas pie ģimenes ārsta, jau pēc izrakstīšanās no slimnīcas, /pers. C/ bija spējīgs izklāstīt sūdzības par savu veselības stāvokli - miega traucējumiem, nervozitāti, sāpēm mugurā. Psihiskais, neiroloģiskais, psiholoģiskais stāvoklis nevienā ierakstā nav atzīmēts. Nervozitāte, kas viņam konstatēta pēc 2011. gada pārciestā smadzeņu insulta, jādomā, ir bijusi saistīta ar grūtībām izteikties, un tas norāda, ka /pers. C/ bija komunikācijas grūtības. Atzinumā norādīts, ka vadoties no zinātnē pierādītiem faktiem un uz pieredzi balstītām atziņām: smadzeņu atrofija ir smadzeņu šūnu (neironu) progresējoša bojā eja. Kopumā kortikālās atrofijas simptomātika var izpausties ar visu psihisko funkciju (atmiņa, domāšana, uztvere, uzmanība, orientēšanās spējas) pazeminājumu dažādas pakāpes. Personībā pārmaiņas var izpausties ar iniciatīvas pavājināšanos, samazinātām spējām koncentrēt uzmanību, grūtībām saprast apkārt notiekošo to savstarpējās sakarībās; rezultātā šādas personas var kļūt viegli ietekmējamas un ar tām viegli manipulēt. Aktīva iniciatīvas izpausme personām ar smagu smadzeņu aterosklerozi nav tipiska.

Tiesu eksperti, atbildot uz tiesas uzdotajiem jautājumiem, norāda, ka pievienotajā medicīniskā dokumentācijā /pers. C/ psihiskais, neiroloģiskais un psiholoģiskais stāvoklis aprakstīts nepilnīgi, tāpēc nav iespējams kategoriskā formā atbildēt uz ekspertīzei uzdotajiem jautājumiem. Līdz ar to ekspertu atzinumā slēdziens izteikts varbūtības formā. (lietas 84. – 90. lapa).

Ņemot vērā lietā esošos pierādījumus un tiesas sēdē uzklausītos lieciniekus, tiesa secina, ka prasītājas norādītie apstākļi un viņas apgalvojumi vērtējami kritiski.

Tiesa no 2015. gada 27. maija testamenta akta konstatē, ka bāriņtiesas locekle ir apliecinājusi, ka ir noskaidrojusi akta dalībnieka gribu, pārliecinājusies vai testators apzinās savas rīcības saturu un nozīmi. Aktā fiksēts, ka testamenta akts nolasīts testatoram un pēc tā apliecinājuma, ka testaments pilnībā izsaka viņa gribu un viņam tas ir saprotams, bāriņtiesas locekle ir parakstījusi testamenta aktu (lietas 9. lapa).

Tiesa konstatē, ka prasītāja nav cēlusi tiesā prasību par testamenta viltošanu, bet izteikusi šaubas par testatora patieso gribu. Kā to nosaka Civillikuma 443. pants, tad izteikt šaubas par publisku testamenta īstumu nevar, pret šādu testamentu var celt tikai viltojuma strīdu.

No minētā ir secināms, ka prasība ir noraidāma kā nepamatota, jo atbilstoši Civillikuma 443. pantam apšaubīt publisku testamentu prasītājai nav tiesību, taču viltojuma strīdu prasītāja nav cēlusi.

Līdz ar ko tiesai nav būtiski analizēt lietā citus prasītājas izvirzītos argumentus.

Ņemot vērā lietā esošos pierādījumus, liecinieku liecības, tiesai neradās šaubas, ka testators nav vēlējies, lai viņa bērni būtu kopīpašnieki vienam nekustamajam īpašumam un izmantojis savas tiesības piešķirt katram bērnam savu nekustamo īpašumu. Turklāt tiesa ņem vērā, ka atbildētājs ilglaicīgi, tas ir vairākus gadus, uz pilnvaras pamata ir palīdzējis vecākiem saimniecībā, tādējādi nodrošinot saimniecības funkcionalitāti un ienākumus no saimniecības. No minētā ir secināms, ka testators ir vēlējies nodrošināties, ka atbildētājs turpinās saimniekot nedalītā nekustamajā īpašumā.

Saskaņā ar Civillikuma 464. pantā noteikto vienkārša pierunāšana nav uzskatāma par spaidiem un neatņem testamentam tā spēku, līdz ar ko ir ievērots arī Civillikuma 463. pantā noteiktais, ka testamenta saturam jāizteic mantojuma atstājēja patiesā griba, testaments taisāms bez spaidiem, maldības vai viltus.

Līdz ar ko ir atzīstams, ka prasītāja nav pierādījusi sava prasījuma pamatotību un likumību, savukārt atbildētājs ir pierādījis savu iebildumu pamatotību un prasība ir noraidāma pilnā apmērā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 44. panta pirmās daļas d) apakšpunktu no prasītājas par labu atbildētājam ir piedzenami ar lietas vešanu saistītie izdevumi – izdevumi advokāta palīdzības sniegšanai 750 EUR.

Savukārt atbilstoši ar Civilprocesa likuma 41. panta pirmo daļu no prasītājas par labu atbildētājam piedzenama - kancelejas nodeva 5 EUR.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 42. pantu no prasītājas par labu valstij piedzenami nenomaksātie, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 2,20 EUR.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.[1] pantu un 2021. gada 15. aprīļa grozījumiem „Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma" 21. pantā, taisot spriedumu par naudas summas piedziņu, tiesa nosaka termiņu sprieduma labprātīgai izpildei. Tiesa uzskata, ka prasītājai nosakāms termiņš tiesas sprieduma labprātīgais izpildei – 30 dienas no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 8. pantu, 42. panta pirmo daļu, 93. panta pirmo daļu, 96. panta piekto daļu, 97., 190., 193., 195., 204.[1] pantu, "Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma" 21. pantu, tiesa

nosprieda:

/pers. A/ prasību noraidīt.

Piedzīt no /pers. A/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. B/, personas kods /personas kods/, tiesāšanās izdevumus – izdevumus par advokāta palīdzības sniegšanu 750 EUR un kancelejas nodevu 5 EUR, kopā 755 EUR.

Piedzīt no /pers. A/, personas kods /personas kods/, valsts labā nenomaksātos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 2,20 EUR apmērā.

Ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi ieskaitāmi:

Saņēmējs: Tiesu administrācija, NMR /numurs/, saņēmēja iestāde Valsts kase, BIC kods: TRELLV22, kontā Nr./konta numurs/, iemaksas mērķis: 21499 ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, prasītājas vārds, uzvārds, lietas numurs.

Sprieduma labprātīgai izpildei /pers. A/ noteikt termiņu - 30 dienas no sprieduma spēkā stāšanās. Labprātīgi izpildot spriedumu daļā par ar lietas izskatīšanu saistīto izdevumu piedziņu valsts labā, maksājumu apliecinošu dokumentu norādītajā termiņā iesniegt Vidzemes rajona tiesā Cēsīs).

Spriedums ir pārsūdzams 20 dienu laikā Vidzemes apgabaltiesā apelācijas kārtībā, apelācijas sūdzību iesniedzot Vidzemes rajona tiesā.

Tiesnese L. Karlsone